

ЕЧАНСКО ВАСКРСЕЊЕ

Догодило се што се морало догодити: Ечанска колонија је васкрсла. Део Зрењанин шездесет милиона, дала Покрајина још шездесет, и сад: реч имају сликари. Добили су колонију што је у Југославији нема: имају две измишљене радионице, сликарску и вајарску, имају изванредне изложбене просторије, имају грофову кућу за становање усред великог парка, грофовски (нано) уређени.

И банатско небо над собом, „најплавије и најдрвеније на свету“, банатски бескрај начичкан бермима, пресечен лењом реком и ишаран ритовима, јажама, млакама и тршчаром, у најнемогућнијим бојама.

Било је то славље и по. Скупило се стотину академских сликара. А где су још они што само воле слике и што су дали паре (јер, паре се не дају за оно што се не воли), и још многи други, који су дошли — онако.

Сва бука се збила у дворани великог замка, ту су се грдили и љубили они што се одавно нису видели. Ту су угоститељи једног, ваљда, од највећих рибарских гвадистава у земљи, а најчувенијих свакако, спремили такве мајсторлуке од рибе и дивљачи, да је то било погубиље.

Сами са собом

А галерија је била обашка. Галерије су као и цркве: усамљене, тихе, свечане. У њих људи улазе као на исповест, на прстима, хутке, сами са собом. Застаје је то једно преиспитивање, сваки пут, кад човек стане пред слику. Трагајући за уметниковом душом, не чепркамо ли, заправо, по својој?

Та изузетна, свечарска, изложба била је дело Ђорђа Јовића. Он се определио за двадесет и два сликара који су пре двадесет година и основали Колонију.

Све име до имена. Почев од барда Милана Коњовића, са његовим узбурканим житима и камарима накрај села, па све до панонског немирног неба Жожефа Ача, до Цигарчићевих плавих шума, Беренићевих геометријских зидова и кровова, навезених Максиминовићевих паорских кућа, до Луковићевог „Кловна с мртвом враном“ на ечанском мосту.

Дела добро знана. Почев од Митровићевог пуног месеца над том истом Ечком и Помиршчевог сеоског дворишта са Бермом, до Вањеквих дереглија и сеоског барока, до Вујаклијиних локвања, Дукашевог торзса из пања ишчупаног, Возаревићевог материњства, и до оног витешког призора, одливног пре деветнаест година у зрењанинском „Радијатору“, у црном ливу, Зорана Петровића.

Ко би их све набројао! Углавном, био је то ових дана догађај.

А у оно време, овако је то било. Четири сликара (Миливоје Николајевић, Бошко Петровић, Јован Солдаговић и Никола Гривац) хтела да из-

... Мси улазак у опунитени кантел, гробичина соба са избледелим и поченаним тапетама, салон за пушење, ловачка соба са остацима опљачканих трофеја, изазвали су у мени велико узбуђење.

Данас када се присећам свега, видим да су то делови велике целине у којој се емоције, време и простор јединију у слике настале током много година боравка и рада у колонији...

(Александар Луковић)

лажу, заједнички, у Зрењанину. Уз четворицу добрих људи увек се нађе и пети, а то је у њиховом случају био сам председник овадњег среза, Ђокица Прибић. (Кад се власт и уметност саставе, чуда се догађају).

И они приреде изложбу. Буде то лепо. О њој се и данас „дивани“. Нагрнуо народ, и ко се разуме у сликарство и ко се не разуме. И разговор се запдео, тад. Видели Бечкеречани да су ти сликари неки насмејани људи, па се осмелили и упитали отворено, по банатски: какве су им то, молићу фино, слике које они не „разуму“, те неке керефеке? А сликари њима, исто тако отворено. Тако се запдела прича до у дубоку ноћ, која је, после, постала традиционална, кад год су сликари приређивали изложбу у њиховом граду.

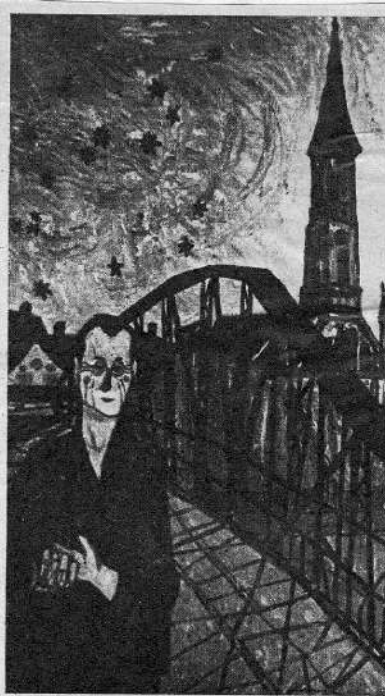
А све се збило 1954. Дошло то, затим, до ушју сликара Зорана Петровића, и он не буди лењ него нацифра подгачко писмо такође сликару Тивадару Вањеку, у Зрењанин, у коме га је подсетио на постојеће колоније у Сенти и Вачкој Тополи.

Вањека, наравно, није требало подбадати. Распаљена машта је све унапред видела: позиваће познате сликаре, плаћаће им стан и храну, а они имају само да сликају. И наврх месец дана, једну ће им слику откупити, а једну они имају да оставе онако. Тако ће почети да се ствара колекција слика, којом ће, једног лепог дана Зрењанин и те како да се поноси. Да романтика буде потпуна, за седиште су изабрали запуштени каштел ечанских грофова Де Лазара, сав у корову и паучини.

Две стотине сликара

И тај подухват је био везан за име ондашњег председника среза (кога сликари и дан-данас на сва уста хвале). Колонија је, затим, била средиште српског и војвођанског послератног сликарства, и његово стетиште више од једне деценије, све до појаве Савремене галерије.

Тако је онда било. Ређао се догађај за догађајем. Близу двеста познатих југословенских сликара прошло је кроз ту колонију. Више

АЛЕКСАНДАР ЛУКОВИЋ: „КЛОВИ У БАНАТУ“. 1956. УЉЕ, ПЛАТНО. СВОЈИНА УМЕТНИЧКЕ КОЛОНИЈЕ, ЕЧКА

од сто и педесет јавних изложби. Око триста затворених, по школама и фабрикама. Више од хиљаду слика до данас сакупљених: благо немерљиве вредности.

Па су се људи, онда, мало и уморили. А и неке запетљаније, имовинско-правне, искреле су око грофовског дворца, и ечанска галерија је била затворена. Шест година се ништа није чуло о њој.

Но, није могло тек тако да остане. То је свима било јасно, и у Зрењанину, и у Новом Саду. И није остало. Ечанска колонија је васкрсла велелепнија него што је икад била.

Скулптуре од челина

Садашњи управник Колоније, академски сликар Здравко Мандић, отишао је пре извесног времена у „Шинвоз“ (Зрењанинско предузеће за оправку вагона и локомотива, старо око сто година, и једно, свакако, од највећих и најопремљенијих у земљи), и предложио им да се удруже. Они, сликари и вајари, и они, механичари и техничари. Да ће то бити од користи и за једне и за друге. Чак се позвао и на Десети конгрес. На то му је генерални директор, инжењер Обрад Михајловић, предложио договор. Ваш се тад градила нова огромна хала, тако да им је и мишљење архитекте Вранислава Ташина било добродошло.

Као последица тог разговора, данас вас у парку пред фабриком, на најистакнутијем месту, сачекују две велике и необичне скулптуре од најплеменијег челика (дела младих београдских скулптора Томислава Каузларића и Милије Нешића) и две фонтане пред улазом (рад вајара Милорада Тепавца).

Уметникова је била само замисао, а

МИХАИЛ БЕРЕНЋИЈА: „ЕЧКА“ (СА КАШТЕЛОМ И ЦРКВОМ). 1956. УЉЕ, ПЛАТНО. СВОЈИНА УМЕТНИЧКЕ КОЛОНИЈЕ, ЕЧКА

скулптуре су дело руку „Шинвозових“ радника, „Шинвозов“ је био и челик, и они данас те вајарске апстракције, које им улешавају фабрику, сматрају апсолутно својим.

А сарадња тек предстоји.

Суботички сликар Габор Силађи подсетио нас је на Вачку Тополу, која у свом статуту има и одредбу: да се не може у њиховом граду подићи ниједна јавна зграда без ликовне апликације.

Колонија у Прилепу

Суботичани су измислили и Сусрете. Пре десетак година, када је у њиховом граду одржан скуп са темом „Комуна у уметности“, на који су дошли многи сликари и општинари из целе земље, та идеја им је пала на памет. То је било 1965. Потом се нагло удвојстручио број сликарских колонија у Југославији: са десет на двадесет. Позову сваке друге године сликаре, да се поштедно испричају и издоговарају, и после

сваког таквог сусрета никне понека колонија.

Силађи нас је неуморно подсећао. Ечка, Сента, Бечеј, Бачка Топола... Затим, већ надалеко чувена словеначка „Форма-вива“, са парковима пуним скулптура, у Костањевци у дрвету, у Порторожу у камену, у металуршком комбинату Равне, у челику... Па позната колонија у железари у Сиску, Малнохром у Краљеву. Оно што се догађа у колонији у Прилепу назвао је фамозним. У Почитељу, такође. А о Аранђеловцу, светски познатом, по чијим су парковима и скверовима оставили своје уметничке трагове скулптори целог света, и да се не говори.

Он нам је рекао да би било, можда, од свега највредније пронаћи оне „Шинвозове“ раднике, који су кројили и склапали уметничке скулптуре пред својом фабриком, и са њима поразговарати.

На жалост, била је субота, нисмо успели.

■ Д. РУЖИЋ

НИН
СВЕТ

NOVEMBER 1976